

**MỘT SỐ KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU KHẢ NĂNG NẤY MẦM
VÀ SINH TRƯỞNG CÂY ĐẬU LÀO (*MUCUNA INTERRUPTA* Gagnep.)
TẠI KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN HÒN BÀ, TỈNH KHÁNH HÒA**

HỒ NGUYỄN PHƯỚC HIẾU, LƯU VĂN NÔNG

Khu Bảo tồn thiên nhiên Hòn Bà

TRẦN THỂ BÁCH

Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật

Ngày nay việc giải độc đang là vấn đề được quan tâm trong y học. Việc tìm ra và phát triển các loài cây có ích sẽ đóng góp vào việc nghiên cứu giải độc, trong đó có việc giải độc do rắn và các loài côn trùng độc cắn. Trong đợt khảo sát thực địa gần đây tại Phú Yên (KBTTN Krông Trai), Đắk Lắk (Eakar), Đồng Nai (núi Chứa Chan) chúng tôi đã phát hiện sự có mặt của loài cây mà người dân địa phương gọi là “Đậu lào” dùng để giải độc các vết thương do rắn và côn trùng độc cắn. Để có cơ sở cho việc nghiên cứu, phát triển loài này trong tương lai, chúng tôi đã chọn đề tài “Bước đầu nghiên cứu gieo trồng thực nghiệm cây Đậu lào - *Mucuna interrupta* Gagnep.”. Mục tiêu chính của đề tài là tìm hiểu và đánh giá khả năng nảy mầm và sinh trưởng của cây con Đậu lào ở Khu Bảo tồn thiên nhiên Hòn Bà, tỉnh Khánh Hòa.

I. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

1. Phương pháp so sánh hình thái: được sử dụng để định loại loài “Đậu lào”.

2. Phương pháp bố trí thực nghiệm

- Chọn hạt tốt: Tổng số hạt: 20 hạt. Xử lý hạt: ngâm nước nóng (3 sôi + 2 lạnh) trong 2 giờ, sau đó vớt ra rửa sạch rồi gieo vào bầu. Tiến hành gieo hạt vào bầu PE, kích thước bầu: 14 x 20 cm. Đất ruột bầu chủ yếu là đất thịt (không xử lý đất bầu).

- Bố trí thực nghiệm: Đặt bầu ở 3 địa điểm khác nhau về độ cao: Địa điểm 1: Vườn ươm thuộc Ban Quản lý Khu BTTN Hòn Bà ở độ cao 80 m (10 bầu). Địa điểm 2: Tại km 24 tuyến đường Hòn Bà, độ cao 800 m (5 bầu). Địa điểm 3: Tại km 37 đỉnh Hòn Bà, độ cao 1500m (5 bầu).

- Cách thức theo dõi và đo đếm: Theo dõi liên tục và đo đếm trong suốt quá trình hạt nảy mầm và phát triển (thời gian bắt đầu nảy mầm, số lượng và tỷ lệ nảy mầm, giai đoạn phát triển lá, dây leo, vv...). Thời gian thực hiện: Bắt đầu xử lý hạt: ngày 06/01/2011. Kết thúc theo dõi giai đoạn 1: ngày 17/05/2011 (4 tháng + 12 ngày).

II. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

1. Danh pháp

Tên Việt Nam: Đậu lào, Dây chằng ba, Đậu mèo ngắt đoạn, Móc mèo gián đoạn.

Tên khoa học: *Mucuna interrupta* Gagnep. (1914, Notul. Syst. (Paris). 3: 26.)

Họ: Đậu - Fabaceae.

2. Đặc điểm hình thái

Mô tả: Cây leo. Thân nhẵn hay có lông. Lá kép, mọc cách, gồm 3 lá phụ, dài đến 25 cm; cuống lá dài 6-9 cm, có lông; lá kèm dài 2-4 mm; lá phụ có lông, hiếm khi nhẵn trên cả hai mặt,

gân bên 5-7 cặp; lá phụ tận cùng hình bầu dục, cỡ 9-14 x 4-8 cm; gốc tròn hay gần hình tim; đỉnh có mũi nhọn; lá phụ bên cỡ 9-12 x 5-7 cm, gốc cụt, tròn hay gần hình nêm. Cụm hoa ở nách lá, cao 8-24 cm; lá bắc không rụng, hình trứng rộng, cỡ 2,5-4 x (0,7-)2-2,5 cm, hai mặt có lông; lá bắc con sớm rụng, cỡ đến 3 x 0,5 mm. Cuống hoa dài 8-10 mm, có lông dày. Đài phủ lông dày; ống đài cỡ khoảng 1 x 2 mm; thùy đài hình tam giác rộng, dài 4-14 cm, rộng 4-6 cm. Tràng màu trắng, cỡ khoảng 3-3,5 x 1,8-2 cm; cánh cờ cỡ 5,5-6 x 0,8-1(-1,5) cm. Quả đậu, hình thuôn, đỉnh và gốc tròn, cỡ 13-14 x 6-7 cm, dày 1,5-2 cm, lông màu đỏ nhạt, hai mép dạng cánh rộng 12-15 mm, hai mặt với 10-20 phiến song song xếp xiên, đứt đoạn ở giữa. Hạt (2)3, hình thận hay tròn dẹt, màu đen-nâu-đỏ nhạt, có các sọc và chấm màu đen, cỡ khoảng 2-3 x 1-2,5 cm; dày khoảng 1,2 cm, giữa hạt có một đường cong màu đen, rất cứng.

Loài Đậu lào - *Mucuna interrupta* phân biệt với các loài khác trong chi *Mucuna* bởi đặc điểm quả có kích thước lớn và hai mặt với 10-20 phiến song song xếp xiên, ngắt đoạn ở giữa.

Sinh học và sinh thái: Mùa hoa tháng 8, mùa quả tháng 10. Dây leo, mọc ven rừng, hàng rào, lùm cây ven đường.

Phân bố: Thừa Thiên Huế, Khánh Hòa (Nha Trang), Phú Yên (KBTTN Krông Trai), Ninh Thuận (Cà Ná), Đắk Lắk (Eakar), Tây Ninh, Đồng Nai (Định Quán, núi Chúa Chan), Tp. Hồ Chí Minh. Còn có ở Trung Quốc, Thái Lan, Lào, Campuchia, Malaixia.

Công dụng: Người dân dùng hạt hút nọc độc (rắn cắn, ruồi đốt, bò cạp cắn, ...), ngoài ra còn dùng làm phân xanh.

3. Kết quả gieo trồng thực nghiệm

3.1. Xử lý và gieo sạ

Trong phạm vi của lần thực nghiệm này chỉ xử lý hạt bằng một phương pháp (ngâm hạt trong nước nóng) cho nên chưa thể nhận định đây là phương thức xử lý phù hợp nhất đối với hạt Đậu lào. Kết quả theo dõi tình trạng nảy mầm trong vòng 130 ngày (từ 06/01/2011 - 12/05/2011) tại 3 địa điểm:

- **Địa điểm 1:** thời gian nảy mầm kéo dài từ 17 ngày đến 102 ngày. Thời gian nảy mầm trung bình: 61 ngày. Số hạt nảy mầm: 7/10 hạt. Tỷ lệ nảy mầm: 70%.

- **Địa điểm 2:** thời gian nảy mầm kéo dài từ 75 ngày đến 113 ngày. Thời gian nảy mầm trung bình: 95 ngày. Số hạt nảy mầm: 5/5 hạt. Tỷ lệ nảy mầm: 100%.

- **Địa điểm 3:** thời gian nảy mầm kéo dài từ 77 ngày đến 126 ngày. Thời gian nảy mầm trung bình: 97 ngày. Số hạt nảy mầm: 3/5 hạt. Tỷ lệ nảy mầm: 60%. Tuy nhiên sau đó chỉ có 2 cây sống, 1 cây úng đen và chết.

Tóm lại, tổng số hạt xử lý: 20 hạt, số hạt nảy mầm: 15 hạt, tỷ lệ nảy mầm chung: 75%. Việc theo dõi thời gian nảy mầm kéo dài (trough hơn 3 tháng) cho thấy hạt Đậu lào do có lớp vỏ ngoài rất dày cứng nên cần phải xử lý bằng phương pháp nhiệt độ thích hợp (ngâm trong nước có nhiệt độ nóng hơn). Ngoài ra, điều kiện thời tiết có mưa và nhiệt độ thấp trong thời gian gieo sạ cũng kéo dài thời gian nảy mầm. Cụ thể là tại hai địa điểm 2 và 3 hạt rất chậm nảy mầm.

3.2. Sinh trưởng cây mầm

Sau khi nảy mầm khoảng 2 ngày cây mầm bắt đầu ra lá (kép 3 lá chét), trong vòng 15 ngày, dây leo phát triển nhanh về chiều dài và bắt đầu leo giàn.

III. KẾT LUẬN

- **Điều kiện nảy mầm:** Về phương pháp xử lý hạt: do hạt Đậu lào có vỏ ngoài rất dày cứng nên phải xử lý bằng nhiệt, qua việc xử lý bằng cách ngâm trong nước nóng (3 sôi + 2 lạnh) đã cho kết quả tương đối tốt (tỷ lệ nảy mầm chung cho 3 địa điểm là 75%), tuy nhiên thời gian nảy mầm rất kéo dài (từ 17-126 ngày). Vấn đề cần được tiếp tục thực nghiệm để tìm ra phương thức xử lý hiệu quả hơn. Ngoài ra, do bố trí tại 3 địa điểm khác nhau về độ cao, bước đầu có thể nhận định rằng Đậu lào chỉ thích hợp với độ cao dưới 800 m.

- **Sinh trưởng cây con:** Trong 3 địa điểm bố trí, Đậu lào sinh trưởng khá mạnh ở địa điểm 1, cây đã leo giàn và phát triển tốt. Địa điểm 2 cây cũng phát triển tốt, cây leo lên các cây sinh trưởng có sẵn (do địa hình không thể làm giàn), địa điểm 3 cây sinh trưởng rất chậm. Nhìn chung, bước đầu thực nghiệm gieo ươm hạt Đậu lào đã cho kết quả khả quan, sau 6 tháng theo dõi đã ghi nhận sự phát triển của dây trên giàn. Để có thể đánh giá đầy đủ hơn, cần có thêm thời gian để theo dõi và so sánh giữa 3 địa điểm bố trí thí nghiệm.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Lê Mộng Chân, Lê Thị Huyền**, 2000: Thực vật rừng, NXB. Nông nghiệp, Hà Nội.
2. **Nguyễn Tiến Bản**, 2003: Danh lục các loài thực vật Việt Nam, NXB. Nông nghiệp, Hà Nội, tập II.
3. **Phạm Hoàng Hộ**, 1991: Cây cỏ Việt Nam, Mekong Printing, Montral, tập 1(2), tr. 1186.
4. **Phạm Hoàng Hộ**, 1999: Cây cỏ Việt Nam, NXB. Trẻ, Tp Hồ Chí Minh, tập 1, tr. 939.
5. **Trần Hợp**, 2002: Tài nguyên cây gỗ Việt Nam, NXB. Nông nghiệp, Tp. Hồ Chí Minh.
6. **Võ Văn Chi**, 1997: Từ điển cây thuốc Việt Nam, NXB. Y học, Tp. Hồ Chí Minh.

SOME RESULTS OF THE STUDY ON PROPAGATION AND GROWTH OF *MUCUNA INTERRUPTA* Gagnep. IN HON BA NATURE RESERVE, KHANH HOA PROVINCE

HO NGUYEN PHUOC HIEU, LUU VAN NONG, TRAN THE BACH

SUMMARY

We found a species called “Dau lao” that is used as antidote to poisonous snakes and insects in Phu Yen (Krong Trai Nature Reserve), Dak Lak (Eakar), Dong Nai (Mount Chua Chan). In order to have the bases for study and development of the species in the future, we conducted the study on germination and growth of *Mucuna interrupta* Gagnep. in Hon Ba Reserve. Seeds were treated by soaking seeds in hot water (3 parts boiling water and 2 parts cold water). The results showed the ratio of germination is 75%, the time of germination: 17 days to 126 days; and the suitable elevation for germination of *Mucuna interrupta* is below 800 m. Among three areas of cultivation, the most optimal place for growth is the trellis garden in Hon Ba Nature Reserve at altitude of 80 m.